

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2022

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

*Рекомендовано Вченою радою факультету №5 ІПФПНП ЛьвДУВС
(протокол №6 від 16.11.2022)*

Рецензенти:

Дяк Т.П., доцент кафедри прикладної лінгвістики НУ «Львівська політехніка» кандидат педагогічних наук, доцент

Сидорук І.І., декан факультету №2 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: І.Ю. Сковронська. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 173 с.

До збірника увійшли методичні напрацювання, що стосуються виховання мовної культури як забезпечення лінгвістичної безпеки держави, формування іноомої компетентності правоохоронців України зокрема, та міжкультурної іноомовної компетентності загалом, організації самостійної роботи здобувачів, інноваційних форм та методів навчання мов, психолінгвістичних можливостей людини при вивченні та використанні іноземних мов, здійснення освітнього процесу у сучасних умовах з використанням онлайн-навчання як альтернативної форми традиційного навчання. Закцентовано увагу на викликах та можливостях навчання мов у сучасних умовах, мультикультурному аспекті цієї проблеми.

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2022

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ- ПРАВООХОРОНЦІВ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті наголошується на способи і послідовність формування у студентів соціокультурних знань та компоненти, що створюють інтерес і вмотивованість до спілкування при роботі з автентичним матеріалом. Автентичний текст є центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою між тим хто продукує, і тим хто сприймає, спілкуються вони безпосередньо чи на відстані. Текст складається таким чином, щоб читач чи слухач могли впізнати в ньому знайомий їм у повсякденному житті тип тексту. Текст складається таким чином, щоб читач чи слухач могли впізнати в ньому знайомий їм у повсякденному житті тип тексту. Саме використання автентичних текстів, які є не тільки джерелом інформації, але й об'єктом дослідження та інтерпретації, можуть сприяти формуванню культурної компетенції – однієї із складових загальної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у конкретному соціумі, дотримання мовленнєвої автентичності студентів.

Одним із засобів здійснення цих вимог на практиці є застосування у процесі навчання таких автентичних текстів, які співвідносяться з особистим досвідом студентів, розвивають уяву і мислення, включають незнайомі елементи, є специфічними та інформаційно-насиченими, стимулюють інтерес студентів до країн, мова яких вивчається. Різноманітність автентичних матеріалів дозволяє познайомити студентів з мовним кліше, фразеологією, лексикою, які пов'язані з різними сферами життя і належать і є прекрасним матеріалом для навчання

природної мовленнєвої поведінки в найрізноманітніших ситуаціях повсякденного життя, а також формують позитивне ставлення до предмету. Автентичні завдання стимулюють взаємодію читача або слухача з текстом, на основі операцій, які здійснюються у позанавчальному середовищі під час роботи з джерелами інформації.

Ключові слова: автентичний текст, комунікативна компетентність, мовленнєве спілкування, взаємодія, мовний код, конотативні реалії, вербальний менталітет народу.

The article emphasizes on the ways and the consequence in the formation of the socio-cultural knowledge with the students and the components for the creation of interests and motivation to communication due to authentic material. An authentic text is the center of any act of speech communication, an external objective connecting link between the one who produces and the one who perceives, whether they communicate directly or at a distance. The text is composed in such a way that the reader or listener can recognize in it the type of text familiar to them in everyday life. It is the use of authentic texts, which are not only a source of information, but also an object of research and interpretation, that can contribute to the formation of cultural competence - one of the components of the general foreign language communicative competence of future specialists in a specific society, compliance with the authenticity of students' speech authenticity.

One of the means of implementing these requirements in practice is the use in the learning process of such authentic texts that correlate with the personal experience of students, develop imagination and thinking, include unfamiliar elements, are specific and informative, and stimulate students' interest in the countries whose language is being studied. A variety of authentic materials allows students to be introduced to language clichés, phraseology, vocabulary, which are related to different spheres of life and is also excellent material for teaching natural speech behavior in the most diverse situations of everyday life, and also form positive attitude towards the subject. Authentic tasks stimulate the reader's or listener's interaction with the text, based on

operations that are carried out in an extracurricular environment while working with information sources.

Key words: authentic text, communicative competence, language communication, interaction, speech code, connotative realities, people's verbal mentality

Постановка проблеми. Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців передбачає формування соціокультурної компетенції як складової частини загальної іншомовної комунікативної компетентності студентів засобами іноземної мови для їх підготовки до міжкультурного спілкування в різних сферах життєдіяльності: особистісній, професійній, освітній, публічній.

Інтерес до життя у зарубіжних країнах при вивченні іноземної мови становить значний резерв ефективності мовленнєвої діяльності, зростає мотивація, опрацьовується не тільки граматичні правила формулювання граматичної думки, а й вибирається відповідна автентична форма. Саме використання автентичних текстів, які є не тільки джерелом інформації, але й об'єктом дослідження та інтерпретації, можуть сприяти формуванню культурної компетенції – однієї із складових загальної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у конкретному соціумі, дотримання автентичності мовленнєвої автентичності студентів.

Одним із засобів здійснення цих вимог на практиці є застосування у процесі навчання таких автентичних текстів, які співвідносяться з особистим досвідом студентів, розвивають уяву і мислення, включають незнайомі елементи, є специфічними та інформаційно-насиченими, стимулюють інтерес студентів до країн, мова яких вивчається.

Аналіз останніх досліджень. Упродовж останніх десятиліть приділяється особлива увага щодо використання соціокультурного компоненту при навчанні іноземних мов [1,4,6,9]. Аналіз наукової літератури показує що соціокультурний аспект став невід'ємним компонентом навчання іноземної мови та інтеграції країнознавчих з мовними елементами що орієнтує студента сприймати іноземну мову як реалізацію конкретної культури. Міжкультурне спілкування є більш складним у порівнянні з комунікацією, оскільки воно передбачає володіння не

тільки мовним кодом, а й системою культурних значень лінгвістичних одиниць системою значень того, що відбувається [3, с. 275]. Соціокультурна інформація полегшує засвоєння мовних елементів і збагачує їх.

Дослідження автентичних текстів в розрізі формування соціокультурної компетенції проведено рядом таких вчених як В. Ю. Паращук, Л. І. Березенська, Т. М. Колодько, С. О. Шехавцова., М. І. Соловей та ін. Вчений-методист В. П. Наталин висвітлює такі змістовні аспекти автентичності навчального тексту як культурологічний інформативний, ситуативний національної ментальності, реактивний, оформлення та автентичність навчальних завдань до текстів [6].

Мета статті полягає у визначенні ролі автентичного матеріалу у формуванні в студентів соціокультурної іншомовної компетенції, однієї із складових загальної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у конкретному соціумі, дотримання мовленнєвої автентичності студентів, яка полягає в набутті знань про культурні особливості країни, мова якої вивчається.

Виклад основного матеріалу. Методичний аналіз лінгвостилістичного потенціалу сучасних автентичних англomовних текстів у навчанні розмовного мовлення показав, що вони забезпечують: 1) різноманітність тематики, 2) розширюють діапазон комунікативних ситуацій; 3) вводять лексико-стилістичний та екстралінгвалістичний матеріал, який відбиває особливості сучасного розмовного мовлення [5]. Автентичні тексти повинні розвивати естетичні потреби студентів, які тісно пов'язані з метою, інтересами, спроможностями, ідеалами особистості, і можуть бути сформовані лише за умов добору автентичних високоякісних автентичних текстів. Відбір фрагментів автентичних текстів за тематичним принципом викликано об'єктивним зв'язком лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників з реалізацією адекватної мовленнєвої поведінки: використання мовленнєвих ситуацій, навчальних і природних, що сприяє швидкому становленню динамічному стереотипу. Дотримання ситуативно-тематичного принципу припускає відбір та групування мовного матеріалу на основі його частотності для визначеної мовленнєвої ситуації. Мовленнєві ситуації

і теми, в свою чергу, повинні бути фахово-спрямованими, тобто торкатися тих сфер комунікації, до участі в яких готують студентів.

Одним із засобів здійснення цих вимог на практиці є застосування таких текстів, оперування якими наблизитиме студентів у запропонованих ситуаціях до реальних умов спілкування носіїв виучуваної мови, дозволяє познайомити студентів з мовним кліше, фразеологією, лексикою, які пов'язані з різними сферами життя, а також є прекрасним матеріалом для навчання природної мовленнєвої поведінки в найрізноманітніших ситуаціях повсякденного життя, а також формують позитивне ставлення до предмету. Наприклад, вивчаючи тему "Law enforcement" щодо обов'язків поліцейського (Police operations, Basic equipment, Directing traffic, Providing first aid, Handling lost and stolen property, Patrolling, Interviewing witnesses and victims) такі фрагменти автентичного тексту дають яскраву картину життя правоохоронця, його погані та приємні сторони: ... *We spend our time chasing criminals ... It involved doing shift systems which is early, lates, nights... You can come on duty thinking oh, you know: 'What a great day' and you end up with something terrible, happening ,.. Every day is different... The worst thing that you get involved with are the children that have been beaten by parents, the elderly who are victims of robberies and snatches and the animals abandoned on the streets. .. So I think your heart tends to go out to those groups, rather than the other side of society, although you are always sympathetic to the victims, but those are the three main things that, that get to you.* Опрацьовуючи теми Crime and Punishment, Types of crimes, акцентується увага на юридичній стороні життя суспільства, питання правосуддя, судочинства, призначення і виконання покарання, аналіз причин, як соціальних так і соціально-психологічних, що спонукають людину до вчинення злочинів, усвідомлення чи неусвідомлення своєї вини, реакція суспільства на злочин, уявлення про людей, які охороняють правопорядок. Маємо фрагмент листа до газети, в якому особа, яка засуджує легкі покарання злочинцям в її країні: ... *My brother works as a police officer and he tells me that drug-dealers, muggers and burglars can be out on the streets only a few weeks or months after committing their crimes or even let off with fines... some rapists and murderers are let*

out of prison after three or four years. As a result of this, many people are losing faith in the British system of justice... I totally agree with American idea of 'three strikes and out' - that after committing three crimes criminals are locked up for life. That is the only way of protecting our society and deterring young people from life of crime [11].

Можна запропонувати певну послідовність дій студента з опрацювання автентичного комунікативного матеріалу: визначення назви автентичного тексту, аудіотексту, відеоролику, ілюстрації та ін.; виокремлення соціокультурних компонентів; проведення дискусії з наголосом на порівнянні фонових фактів з елементами рідної культури; моделювання навчально-мовленнєвої ситуації на основі поданого автентичного матеріалу; усний переказ змісту, основної ідеї, частини тексту; письмова робота (переказ, анотація, есе та ін.) Такий алгоритм зацікавлює, мотивує студента до пізнання особливостей іншої культури і мови та стимулює до продукування і сприймання дискурсу в навчально-мовленнєвих і природних ситуаціях спілкування, письмової комунікації.

Автентичний текст є центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою між тим хто продукує, і тим хто сприймає спілкуються вони безпосередньо чи на відстані. Текст складається таким чином, щоб читач чи слухач могли впізнати в ньому знайомий їм у повсякденному житті тип тексту. Текст складається таким чином, щоб читач чи слухач могли впізнати в ньому знайомий їм у повсякденному житті тип тексту.

Аналіз ряду автентичних фахових текстів дозволяє стверджувати про функціонування у них таких граматичних одиниць, як складні речення з багатьма сурядними та підрядними реченнями, умовні речення різних типів, засоби міжфразового зв'язку, модальні дієслова і вирази, пасивні конструкції, безособові конструкції: ... *It is strongly felt by many people that capital punishment is the equivalent of judicial murder. Furthermore, the death penalty is seen as savage and an affront to human dignity. The only time that life sentence should be given is when a person is so dangerous that the community is at risk if he or she is let out of prison. According to the Public Order act of Great Britain where 12 or more persons who are present together use or threaten unlawful violence for a common purpose and the*

conduct of them (taken together) is such as would cause a person of reasonable firmness present at the scene to fear for his personal safety, each of those persons using violence for the common purpose is guilty of riot [4].

Використання в автентичних текстах соціокультурних знань і понять забезпечує глибоке концентричне формування у студента понять та уявлень, їх збагачення асоціаціями. Соціокультурна інформація виражається наявністю в текстах денотативних реалій (словами, що позначають предмети і явища, які не мають відповідностей в інокультурі) та конотативних реалій (словами, що одержала в певній мові додаткові значення і базують на властивих тільки цій культурі асоціаціях). Конотативні реалії або “неповноеквівалентна лексика” часто сприймаються як еквівалентні. Це призводить до формування у свідомості того, кого навчають, викривленого інокультурного поняття та порушення правильності відповідного слова. Працюючи з таким матеріалом слід привернути увагу студентів до важливості адекватного засвоєння насамперед конотативних реалій. Специфіка зв'язків і сполучень слів відбиває структуру формування та формулювання думки, властиву певній нації.

Висновки. Отже, ефективне використання фрагментів автентичних фахових текстів на заняттях іноземної мови є цінним матеріалом для навчання розмовного мовлення і є важливим за умов урахування змістовних, мовних і методичних якостей даних текстів, а саме з урахуванням їх естетичного потенціалу, вокабулярно-естетичного та тематичного принципів, тим самим відбиваючи реальну картину світу, вербальний менталітет народу, мову, яка вивчається. Формування професійно-комунікативної компетенції передбачає виділяти практичні, когнітивні, освітні, професійні та соціальні цілі, пов'язані із спеціалізацією фахівця у конкретному соціумі.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: К.: “Академія”. 2004. 342 с.

2. Березенська Л. І. Гуманкова О. С. Козловська О. І. Автентичний текст – основа формування соціокультурної компетенції учнів загальноосвітньої школи. – Ж.: Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2004. №17. С.9-10.
3. Бегака Д. А. Дидактична схема підготовки магістра іноземної мови до формування міжкультурних комунікативних умінь студентів. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія “Філологія. Соціальні комунікації”. Том 23 (62) №2. Част. 1. 2010. С. 275-279.
4. Зеленська О. П. Types of crimes. Навч. посіб. з англ. мови для студ. юрид. вузів та факультетів і курсантів навч. закладів МВС України. : Київ: Вид-во ЄУФІМБ. 1999. 279 с.
5. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед.наук: спец 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. К. 2007. 20 с.
6. Наталин В. П. Критерій змістовної автентичності навчального тексту. Іноземні мови в школі. 1999. №2. С.50-52.
7. Паращук В. Ю. Використання автентичності тексту під час роботи над розмовною темою. “Іноземні мови в школі”. 1999. №2. С.50-52.
8. Програма з англійської мови для університетів /інститутів (п’ятирічний курс навчання). Проект авторів: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей Ю. В. Головач та ін.; Київ. держ. Лінгв. ун-т та ін. К.: The British Council. 2001. 246 с.
9. Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у пізнавальній діяльності університету: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед.наук: спец 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Луганськ, 2009. 20 с.
10. John Taylor-Jenny Dooley. Police (Book 1). Express Publishing, 2011.
11. Michael Harris, David Mower, Anna Sikorzynska. Student’s book. Upper Intermediate. Pearson Education Limited, 2002.